

היכלי תורה

רשת
שיעורי
תורה

החומר בעלון מתוך
'מתיבתא'
הגמרא של לומדי
הדף היומי

עריכת פרשת קרח כ"ט סיון תשס"ז © דף היומי בכלי: יבמות דף מ"ג ירושלמי: ביצה ס"ה עמוד היומי משני: לו:

נושאי הדף בעלון:

נשואין בלי סעודה מראש חודש
אב עד התענית ובעשרה בטבת

(יבמות מ"ג)

ע

סתימת באר שאינה ראינה
לשתייה

(יבמות מ"ד)

ע

מינוי אשה למשגיח כשרות

(יבמות מ"ה)

ע

גר שמל ולא טבל אם מותר
לו לשבות בשבת

(יבמות מ"ו)

ע

גירות חרש שוטה וקטן

(יבמות מ"ז)

ע

איסור צביעת שערות לבנות
משום לא תלבש

(יבמות מ"ח)

ע

בריחה ממקום סכנה כשאינו
בטוח שינצל

(יבמות מ"ט)

מדור מיוחד

רבני 'עוז והדר' בביקור
בבתי גדולי ישראל
עמוד 6

צבי וישראל שני אחים הם, צבי הבכור מבין השנים, סוחר ממולח ומצליחן הוא. טביעת אצבעו בכל עסק וענין מותרת ברכת ה' מלוא חופניים, מלבד במקום אחד. את אחיו ישראל, לא הצליח עדיין להפוך לנגיד. ישראל זה היפוכו של אחיו הוא, טהור מלהיות ממולח ואין מי שיטעה לכנות את חנות המכולת שלו כמוצלחת, פרנסתו הימנה אך בדוחק, מהיד לפה ותו לא.

באחד מביקוריו, ביקש צבי לבחון מקרוב את הדו"ח הכספי שהנפיק רואה החשבון למכולת של אחיו. עלעל מעט בהוצאות, עבר להכנסות ושוב חזר להוצאות וגילה את ה'חור' שבמאזן. "בכל שנה", שח לאחיו, "גרעונך נע בין חמשה לששה אחוזים מהמחזור הכללי, אם לא תתעשת לכלכל ולנהל כראוי, כשיחלפו עשרים שנה תאלץ לחזור על הפתחים", סיכם במרירות. שמע אחיו וסיפר דברים כהוייתן "אכן גרעון לי בחנותי, אך חסד ה' ירדפני. לעיתים מזדמנת לידי עיסקה אחת או שניים, פעם בתיווך ופעם בסחורה טובה וזולה שמצאתי. מאלו אכסה את הגרעון ובזכותם חנות המכולת עדיין ניצבת בקרן הרחוב, חיה ונושמת".

יהודי באשר הוא, הפונה לערוך את חשבון נפשו, עלול גם הוא למצוא 'חור' במאזנו. הימים הראשונים, כך יחשוב, טובים היו מאלה. נגיעה במעשי אבות נראית היום כרחוקה וכמעט בלתי אפשרית. אך גם לנו בדורנו מזדמנים עסקאות פז שבעבר לא היו קיימים ועליהם אנו סומכים. אמת של תורה היא זו ונלמדת מפרשנתנו.

קרח בן יצהר, אילו נצא לחשב את הפסדו מול השכר אותו ביקש, ודאי נצטט את דברי חז"ל "קרח שפיקח היה מה ראה לשטות זו". אות וסמל לפילוג בעמינו הוא לחרפת עולם. אך למרות זאת הנה לנו כי בניו זכו לגדולה. על דוכן הזמירות בבית המקדש ניצבו לשורר ולהנעים, ואף המזמור הקודם לתקיעת שופר בראשית השנה, משלהם הוא. למדנו מכאן כי עיתים שיפה כוח הבן מכוח האב. דוקא בדורות מאוחרים יותר צצים לפתע כמות זכויות אשר לא שערום אבותינו. עניינם כעסקאות מזדמנות שלא כסדר הקבוע, ואכן שווי רווחיהן פי כמה הוא, ומכאן עיקר פרנסתנו.

צאן וראו את עם ישראל של ימינו שוכן לשבטיו ביופי נאדר ולב אחד לו. כולם כאחד מאוחדים תחת דגל "הדף היומי" אותו ייסד מהר"ם שפירא זצ"ל, ו"עמוד היומי" כתקנת תלמידו יבלחט"א הגר"ש וואזנר. פסיפס מרהיב נפרש לעין כל שעה שכלל אלפי ישראל מתקבץ לקבוע עת ללימוד תורה, זה אווזו בגמרתו וזה בא בספר ההלכה שבידו. אלו ואלו אינם מניחים ידם מהעיסוק בשל רעיהם, אם מעט ואם הרבה. ובזה יפה כוחנו מהדורות שעברו.

מה טובו אוהלי יעקב ומשכנות ישראל - הלא הם רשת השיעורים של "היכלי תורה" - העתידיים להוסיף בקרוב פנינת חן לכתרה של תורת ימינו. משתתפי השיעורים ברחבי הארץ וכל המוני בני ישראל החפצים ליאור ב'אור החיים', יהגו במתכונת חלוקה שבועית בתורתו של האי עיר וקדיש - רבינו חיים בן עטר זצלה"ה. וכתר תורה שיתנו עמו ישראל 'קבוצי מטה', יעמוד לנו להיושע בגאולת עולם ברחמים, אכי"ר.

זמני כניסת ויציאת השבת

יום	ת"א	ח'יפה	ח'מנח
הדלקת נרות	7.08	7.26	7.14
מוצאי ש"ק	8.29	8.32	8.29
ל"ת	9.09	9.09	9.09

שבת שלום ומבורך

העלון יו"ל ע"י המרכז העולמי להפצת הדף היומי
"זכרון משה" טל: 02-5377604

העלון מופץ בלמעלה מ-10,000 תיבות דוא"ל ע"י רשת "היכלי תורה"
טל: 05-55-30-1599 פקס: 03-5422711 רואל: Tora10@bezeqint.net
להצטרפות לקבלת העלון נא לשלוח אימיל לכתובת הנ"ל.
הערות והארות יתקבלו בברכה!

This bulletin is available in English too! To subscribe e-mail us at tora10@bezeqint.net

נשואין בלי סעודה מראש חודש אב עד התענית ובעשרה בטבת

בגמרא מבואר שבתוך שבת שחל תשעה באב להיות בתוכה אסור לארס משום שמחה, וקודם לכן מארסין אבל אין עושים סעודת אירוסין, ועיי' ברש"י. ומסקנת הגמרא שאירוסין בלי סעודה אין בהם שמחה ומותרים, אבל נישואין אפילו בלי סעודה יש בהם שמחה ואסורים. ומבואר שאיסור הנשואין בשבוע שחל בו תשעה באב הוא אפילו בלי שום סעודה, שבנשואין בלבד איכא שמחה. וכן פסק המג"א (סי' תקנ"א סק"ט) והביאו במשנ"ב (סי' ק"ט) ושעה"צ (סי' ק"ט) למעשה.

ובשבט שמעון (בית משתה אות יג) דן אם מותר לישא אשה בשאר תעניות צבור כגון בצום גדליה ובעשרה בטבת ותענית אתר, והביא מה שכתבו **התוספות** (עירובין מ:) שהביאו מעשה שהיה בחופה בעשרה בטבת שנתנו הכוס לתינוק לשתות, שזוהי נראה שבזמן בעלי התוספות היו עושים נשואין בעשרה בטבת, אף שבו הובקעה העיר ומוזכר בזכריה שצריך לצום בו כמו בצום הרביעי וצום החמישי, והקשה למה לא אסרו בו נישואין כמו בשבוע שחל בו תשעה באב. וביאר שעיקר השמחה בנשואין היא בסעודה ולא בנשואין עצמם, ולכן בעשרה בטבת יכולים לעשות נישואין ויעשו את הסעודה בלילה במוצאי עשה בטבת שבו מותר לעשות סעודת נישואין, מה שאין כן בשבוע שחל בו תשעה באב ובתשעה באב עצמו אין יכולים לעשות נישואין ולעשות הסעודה בלילה, כיון שגם בלילה שאחריו אסור לעשות סעודת נישואין, וגם בעשירי באב אסור לעשות סעודת נישואין כיון שבו נשרף בית המקדש. ולפי"ז כתב בספר **שבט שמעון** להתיר לעשות חופה אפילו בתשעה באב שנדחה, שכיון שבלילה שלאחריו הוא כבר י"א באב הרי יוכלו לעשות הסעודה.

ויש שהקשו על דברי **השבט שמעון** שדבריו הם נגד המבואר בסוגייתנו שעצם נשואין אפילו בלי סעודה יש בהם שמחה ואסור לעשות נישואין בשבוע שחל בו תשעה באב גם בלי סעודה. ו**בשו"ת פרי השדה** (ח"ד סי' סב) שנשאל באחד שבטעות קבע זמן הנשואין ב' בטבת וכבר שלחו מכתבי קריאה לבני המשפחה, ונשאל אם יש איזה היתר לעשות הנישואין ביום המיועד, ולא רצה להתיר אפילו בדיעבד לערוך החופה באותו יום, כי אם בלילה שלאחריו, והוכיח כן ממה שמבואר בסוגייתנו שנשואין אפילו בלי סעודה יש שמחה. והעמיד דברי **התוס'** בעירובין בגוונא דליכא שמחה כגון אלמן ואלמנה, אבל חופת בחור או בתולה ודאי אסור, או שט"ס נפל בדברי **התוס'** וצריך לומר ברית במקום חופה עיי"ש.

מסרק שנפגם לדין טומאה

מסרק של פשתן שניטלו שיניו ונשאר בו שתיים הרי הוא ראוי למלאכתו ומקבל טומאה, נשארה בו שן אחת אין הוא מקבל טומאה ואף אם נטמא מכבר הוא נטהר מטומאתו.

מסרק של צמר שניטלו שיניו אם נשאר בו שלש במקום אחד טמא, היתה החיצונה אחת מן השלש טהור לפי שאינו יכול לסרוק בו, שהחיצונה אינה ראויה לסריקה, נטל מן המסרק שנים ועשה מהן מלקטת טמאות, נטל אחת והתקינה לנר או ללפף עליה את החוט מקבלת טומאה, ואם היתה השן עבה וגדולה אף על פי שלא התקינה לכך הרי היא נטמאת בפני עצמה.

סתומת באר שאינה ראויה לשתיה

בשו"ת מלמד להועיל (יו"ד סי' קמח) נשאל במי שהיה לו בחצרו באר ישנה שלא היתה נצרכת, והמים לא היו ראויים לשתיה, ורצה לסתום הבאר, והיו שם כמה זקנים שאמרו שאסור לסתום הבאר, ונשאל אם יש להם על מה שיסמוכו. והשיב שאף שמבואר בסוגייתנו שלא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכין להם, מכל מקום היינו דוקא כשיש אחרים שצריכים למים, אבל אם המים אינם ראויים כבנידון דידן אין איסור לסתום הבור. וכן כתבו כל הפוסקים שאם אינו עושה דרך השחתה אלא על מנת לתקן מותר.

ויסוד הדברים שאין איסור כל תשחית בדבר שאינו נצרך עוד מבואר גם **בשו"ת נודע ביהודה** (תנינא יו"ד סי' י) שכתב שעיקר איסור כל תשחית אף שהוא מדרבנן מכל מקום שורשו הוא ממה שאסרה התורה בקציצת עץ מאכל, והנה שם כתיב כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות וגו', ואם כן כל דתיקון רבנן כעין דאורייתא תיקון שלא ישחית דבר שיכול האדם ליהנות ממנו ולא ישחית ויפסיד אותה ההנאה, ואולי אפילו בדבר של הפקר שייך איסור זה כיון שסוף סוף יכולים בני אדם להנות ממנו והוא מבטל הנאה זו ומשחיתה, אבל דבר שאין בו הפסד לשום אדם לא שייך כל תשחית. ולפי זה כתב לענין איסור כל תשחית בצידת חיות יער, שכיון שכל זמן שהם בחיים אין בהם שום הנאה לאדם ועיקר ההנאה מהם היא במותן בעורותיהם ובבשרם, ואין לומר שיהיה אסור להמיתם משום כל תשחית. (אך עיי"ש שאסר לעסוק בצידה מטעמים אחרים).

ובשו"ת שאלת שלמה (ח"א סי' מד) נשאל גם כן אם יודע מקור למה שנוהרים במקום אחד שלא למלאות באבנים ובעפר את הבאר שיבשה או נסרחו מימיה, והשיב שלא שמע ולא ראה מנהג זה ולא מצאו נזכר בשום מקום, ואולי סמכו הנוהגים כן על מה שאמרו בבבא קמא (צ"ב) בירא דשתית מיניה אל תשדי ביה קלא משום בזיון, או שמא אסרו לסתום בור מכל מה שכתב **הרמב"ם** (מלכים פ"ו ה"י) שאסור לסתום מעין, ואף שדברי **הרמב"ם** אמורים במי שסותם את המעין בדרך השחתה וזה אינו שייך כשסותמים באר שיבשו מימיה, מכל מקום אולי מדברי **הרמב"ם** נשתרבו המנהג שלא לסתום שום מעין.

לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם

וכן הוזהרנו בזה שלא לפזר ממון לריק אפילו שוה פרוטה. ואמרו רבותינו (ב"ק צ"א:) המקרע על מתו יותר מדי לוקה. וכל שכן המשבר כלים בחמתו, כי שתיים רעות עשה, השחית ממון, והשליט את כעסו להעבירו על דברי תורה, כי מעתה יש עמו מלחמה מיצר הכעס להעבירו על דתו, כענין שכתוב (משלי כ"ט) 'זבעל חמה רב פשע'. וכבר הקדמנו לך מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קה:) אם ראית אדם שמשבר כלים בחמתו יהי בעיניך כאלו עובד עבודה זרה, שכן דרכו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עבוד אלהים אחרים, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות מד.) לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים לו. אף כי שהוזהרנו שלא להשחית את הגוף במסירתו לסכנות, או בסגוף הגוף לבלעו חנם בתענית מתוך צער וכעסו, או להתאבל על מתו. אבל המתאונן והמתאבל על עונותיו, עליו נאמר (ישעיה נ"ח) 'דרכיו ראיתי וארפאהו ואנחהו ואשלם נחומים לו ולאבליו', ונאמר (בראשית ט' ה) 'ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש', ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק צ"א:) מיד נפשותיכם אדרוש את דמכם.

יום ראשון א תמוז

יצמות מ"ה

יום שני ב תמוז

יצמות מ"ו

מינוי אשה למשגיח כשרות

בשו"ת אגרות משה (י"ד ח"ב סי' מד) נשאל באלמנה אשר בעלה היה משגיח על כשרות, ונשארה בלא כלום, ואין לה במה לפרנס את בניה היתומים, אם מותר לתת לה התפקיד של בעלה, והיא אשה צנועה ויראה את ה' והיא גם חכמה ונבונה ובעלת אחריות אשר יש לסמוך עליה שהיא תהיה תחת בעלה להשגיח ויהיה לה מזה הפרנסה עבודה ועבור בניה.

ומסיק שמצד נאמנות אין שום חשש, שאם אך היא מוחזקת לאשה כשרה וליודעת ומבינה איך ומה להשגיח יש לסמוך עליה. אבל יש לדון בזה ממה שכתב **הרמב"ם** (מלכים פ"א ה"ה) שכל משימות שבישראל אין ממנים בהם אלא איש, וכתב **האג"מ** שמקור דברי **הרמב"ם** הם על דרך המבואר בסוגייתנו שדרשינן לכל משימות שלא יהיו אלא מקרב אחיך, ולמד הרמב"ם שדין זה הוא בכל משימות. ולפי זה כתב שהשגחה על כשרות מסתבר שהוא מינוי כמו שמבואר בקידושין (ע"ה): דבמערבא אפילו ריש כורי לא מוקמי מינייהו ופרש"י ממונה על המדות, והוא ממש כמו השגחה על הכשרות דמה לנו כשרות המשקלות והמדות לכשרות איסורי מאכלות. וכתב שאין לומר שאין לזה דין אלא כפועל ולא כממונה, כיון שהגדר בין פועל ובין ממונה שהוא שררה אינו מצד חשיבות המלאכה, אלא שאם נשכר לעשות רצון המשכירו הרי הוא פועל אף שהיא מלאכה חשובה, ואם נשכר לעשות נגד רצון בעה"ב כהשגחה על המשקלות ומדות שבעה"ב היה רוצה שיכשיר לו גם משקל ומדה החסרים והוא ממונה לפוסלם וליקחם מבעה"ב, הרי זו שררה על בעה"ב שבעה"ב מחוייב לעשות כמו שהמשגיח אומר. וכן הוא ממש ממונה להשגיח על הכשרות שמלאכתו הוא לעשות אף נגד רצון בעה"ב שלא להניח לבעה"ב שיקנה דברים אסורים וא"כ להרמב"ם אין למנות ע"ז אשה.

אך כתב שיש חולקים בזה על **הרמב"ם** וכן משמע מהחינוך שאין איסור מינוי אשה אלא רק במלך, ולא בשאר משימות, ולכן כתב דלצורך גדול בשביל חיות האלמנה ובניה היתומים יש לסמוך על החולקים על **הרמב"ם** ולמנותה תחת בעלה להשגחה.

עוד כתב שיש עצה להתיר אפילו לפי **הרמב"ם**, מפני שהטעם שהשגחה נחשב מינוי הוא משום שעבודתו הוא נגד רצון בעה"ב, ולזה יש עצה שהיא תהיה שכורה מהרב שרק הרב יהיה בעלים שלה, ובעה"ב ישלם השכר עבור ההשגחה להרב, שאז אין לה דין שררה ומינוי, שכיון שהיא צריכה לשמוע לעשות כפי שיאמר לה איך להשגיח ומה הוא דבר האסור, ועיקר האחריות שהקונים סומכים הוא על הרב, א"כ נחשבת היא רק כעושה מלאכת הרב ונחשבת לגבי הרב רק כפועל בעלמא שבזה אפשר גם להעמיד אשה (וע"ע פניני הלכה מגילה יד:).

רבוש עבשתי מנוי ל'מחינתא'

1800-22-55-66

גר שמל ולא טבל אם מותר לו לשבות

בשבת

בשו"ת בנין ציון (סי' צא) נשאל בדבר מעשה שהיה בירושלם ביום ג' כ"ג לירח אדר שני שנת תר"ח לפ"ק שנימול נכרי אחד שבא ממדינת מאראקא לשם גירות בפני בד"צ דקהל אשכנזים וקיבל עליו המצות כדן וכדת תורה, ובש"ק שלאחריו לא נתרפא ממילתו עדיין ולכן לא טבל, וכבר היה זריו במצוות והיה נזהר בשביתת שבת הגם שעודנו בכלל חולה שאין בו סכנה ולא הניח לגוי להבעיר אש בביתו, והג"ר אשר לעמיל הגאב"ד דק"ק גאלין שגר אז בירושלים אמר שאסור לגר זה לשמור שבת כיון שהוא גר שמל ולא טבל ואין גירותו גרות אלא כנכרי הוא, וכמבואר בסוגייתנו שאינו גר עד שימול ויטבול, ואם ישמור שבת דינו כגוי ששבת שחייב מיתה. ונעל פי זה הלך שליח בית דין וצויה בשם הבית דין לאותו גר לעשות מלאכה, ובאמת לא היה אלא על פי דין אחד, וכמבואר **בשו"ת דברי יוסף** המצוין להלן, ועל כרחו של הגר צויה לו לעשות מלאכה, וכתב הגר את שמו בשבת בלשון הגויים ובדמע על שאינה ה' לידו לעשות כן, ולמחר נודע הדבר בעיר וביקשו כמעט כל חכמי העיר לגזור על דין זה נזיפה]. והשיב בבנין ציון שאף שאינו נכנס לכלל ישראל עד שימול ויטבול, מכל מקום משעה שנכנס לברית מילה כבר נבדל מכלל בן נח, ועל כן אינו מצווה עוד במצות יום ולילה לא ישבותו שנצטוו בה בני נח לאסרם בשביתה. וכעין זה כתב גם **בשו"ת ציץ הקודש** (ח"א סי' לד אות ד), שכיון שרצונו לקיים הכל ולהתגייר רק שלא עלה בידו לטבול, מותר הוא בשמירת שבת כיון שכבר מל. גם **בשו"ת חת"ס** (או"ח סי' קטז) כתב שגר שמל ולא טבל אם כי בשם ישראל לא יכונה, מכל מקום בחד צד הוא כישראל.

ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ג סי' ח ד"ה אולם) הביא מה שכתב **בשו"ת דברי יוסף** להגר"י שווארץ (סי' כד), שגר שמל ולא טבל חומרי ישראל וחומרי עכו"ם עליו, ולכן אסר על אותו גר לעשות מלאכה בשבת כיון שגם חומרי ישראל עליו. **ובמנחת אלעזר** דחה דבריו, וכן מבואר **בשו"ת אחיעזר** (י"ד סי' כט אות ב).

ובשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' קסז) תמה על הגאונים הנ"ל שדנו בגר שמל ולא טבל עדיין אם מותר בשמירת שבת, ולא הזכירו דברי **התוס' ישנים** (לקמן מח:): שכתב שכל שדעתו להתגייר יכול הוא לשבות אפילו אם לא מל עדיין. ועוד כתב שאפילו לדבריהם של הסוברים שדעתו להתגייר לבד אינה מועלת, בטבל ולא מל לכו"ע דינו כישראל במקצת, ולא אמרו שאינו כישראל אלא במל ולא טבל, שיותר מועלת טבילה לענין גירות ממה שמועלת מילה, וכמבואר בסוגייתנו שבטבל ולא מל כו"ע (היינו ר' אליעזר ור' יהושע) לא פליגי דהוי גר, כי פליגי במל ולא טבל דלר"א הוי גר ולר"י לא הוי גר. וא"כ גם אם נאמר דמל ולא טבל הוי עדיין כנכרי גמור, מכל מקום בטבל ולא מל כשהטבילה מועלת להיות חלק מהגירות עדיפא טובא, ואף שאינו גר לדינא מכל מקום לענין זה ודאי הועילה מילתו שיוכל לשבות בשבת. **ובשו"ת חלקת יואב** (תניינא סי' ח) האריך להוכיח שגם גר שטבל ולא מל חייב לקיים כל מצוות התורה, ורק לחומרא דינו כעכו"ם ושחיתתו אינה מתרת אבל אינו אוסר יין במגעו, ואעפ"י שלא נעשה עדיין גר גמור, מכל מקום נתקדש קצת על ידי הטבילה ואסור לו לעבור על כל העבירות כישראל, וגם הבי"ד חייבים לכופו שימול את עצמו ויהיה עי"כ גר גמור.

יום שלישי ג תמוז

יצמות מ"ז

גירות חרש שוטה וקטן

גר שבא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר, אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים דחופים סחופים ומטורפין ויסורין באין עליהם. כתב הבה"ג (הל' מילה דף כד ע"ד) שחרש שוטה וקטן שבאו להתגייר אין מקבלין אותן, מפני שאינם כשרים להתנות עמהם, וכל מי שאינו כשר להתנות אין מקבלין אותו, אבל קטן מלין אותו עפ"י אבותיו. ומשמע מדבריו שאם אין האב מגייר אותו אין מגיירין אותו עפ"י ב"ד. והנה הטור (י"ד סי' רסח) הביא דבריו והקשה עליו למה פסק דלא כרב הונא שאמר (כתובות יא.) שקטן מטבילין אותו על דעת ב"ד. והבית יוסף (ד"ה כתב בעל הלכות) תירץ שהבה"ג סובר שרב הונא לא מיירי בכל קטן הבא להתגייר אלא רק במי שאמו מביאתו להתגייר. ולמעשה פסק בשו"ע (שם ס"ז) שעובד כוכבים קטן אם יש לו אב יכול לגייר אותו ואם אין לו אב ובא להתגייר או אמו מביאתו להתגייר בית דין מגיירין אותו שזכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו.

והנה כל ענין זכיה מבואר בתוס' כתובות (יא. ד"ה מטבילין) שהוא מטעם שליחות, שכיון דזכות היא לו אנן סהדי שעושה אותו שליח לדבר זה. ואעפ"כ כתבו התוס' (שם) בשם ר"י שזכיה מועלת בקטן אף שאינו יכול לעשות שליח, כיון שקטן זה יבא להיות בר דעת והוא בתורת שליחות. ולפי זה שוטה שאין שייכת לו סברא זו שיבא להיות בר דעת, אין לו תורת זכיה ואין זכין לו שלא בפניו, ואין אפשרות לגיירו. ואף בשו"ע (ח"מ סי' רמ"ג סט"ז) פסק כהרמב"ם (הל' זכיה פ"ד ה"ז) שזכין לשוטה על ידי בן דעת, מכל מקום הוכיח בקצוה"ח (שם סק"ו) שאין זכין לו אלא אם כן הוא פקח לפרקים ובזמנים מסוימים אף הוא בא לכלל דעת, אבל שוטה גמור אין זכין לו, וכמבואר בדברי התוס' הנזכרים שלא אמרו שזכין גירות אלא בקטן כיון שעתידי לבוא לכלל דעת משא"כ שוטה.

אמנם בשו"ת באחיעזר (ח"א סי' כח אות יד) כתב שהרמב"ם סובר שגם שוטה גמור זכין לו שמה ישתפה, ולדבריו אפשר לגייר גם שוטה. וכן ציין בגליון מהרש"א (י"ד שם), שלדעת השו"ע שזכין לשוטה הוא הדין שאפשר לגיירו ע"י דעת ב"ד כשם שמגיירים את הקטן על דעת ב"ד, כיון שזכין לאדם שלא בפניו. ולמעשה מובא בשם אחד מגדולי הדור שאין מגיירים את השוטה והחרש על דעת ב"ד.

ובעיקר דין גירות גוים קטנים ציין בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' צט) למה שכתב הרשב"א (הובא בשיטה מקובצת בכתובות יא.), שאין הבית דין מחזירים למול ולטבול את הגוים הקטנים מעצמם, שבודאי אין ענין של מצוה לחזור אחרי זה. ועל פי זה דן במנחת יצחק בדבר השכיח, שכמה זוגות שלא זכו להוליד, מקבלים להם ילדים נכרים בעודם מוטלים בעריסתם, ובאים לבתי דינים לגיירם בעודם קטנים, וכתב שלפי הרשב"א הנ"ל פשיטא שמה שבי"ד מומחים מודקקים להם הוא רק משום הלחץ זו הדחק, שכבר הכניסו הזוגות את הילדים לביתם והם דוחקים לגיירם, ויש בזה ענין של דיעבד ושעת הדחק, אבל אם היו באים לשאול עצתם קודם שהכניסו אותם לביתם, היו מיעצים אותם שלא להכניסם.

יום רביעי ד תמוז

יצמות מ"ח

איסור צביעת שערות לבנות משום לא תלבש

ובכיוצא בזה דן בשו"ת שואל ומשיב (מהדורה א' ח"א סי' רי) בענין איש צעיר לימים שנתלבנו שערות של חצי זקנו בצד אחד, ובא לשאול אם מותר לו לצבוע השערות הלבנות שיהיו שחורות מחמת שיש לו בזיון וצער בין בני אדם. וכתב שאף שבדברי הרמב"ם (ע"ז פ"ב ה"י) מבואר שמי שצובע שערו שחור הוא איסור מן התורה ולוקה, אך בשו"ת הרשב"א (ח"ה סי' רעא) הובא בבית יוסף (י"ד סי' קפב ד"ה כתב הרשב"א) מבואר שסובר שאינו אלא איסור דרבנן ובמקום שצריך רפואה לא גזרו, ומסיק שכן דעת רוב הפוסקים שאינו אלא איסור דרבנן ולכן הרוצה לסמוך עליהם ולהקל במקום צער כיון שבמקום צער לא גזרו יוכל לסמוך, בפרט שאינו עושה אלא משום רפואה ואין בו משום תיקון כתקוני איתתא. וכן דן בשו"ת מנחת אלעזר (ח"ד סי' כג) בדברי השואל ומשיב, ומסיק שמעיקר הדין נראה להקל מכח דברי הראב"ד (בהשגות על הרמב"ם שם) שחולק על הרמב"ם וסובר שאיסור השחרת השערות הוא רק מדרבנן, והביא מספר ערך ש"י (י"ד סי' קפב) שהביא ראיות רבות וסימוכין לדברי הראב"ד שאין איסור זה אלא מדרבנן, ואם כן דבר זה הוא כמש"כ המרדכי שהביאו הדרכי משה ביו"ד (סי' קפב) שמי שיש לו ריבוי שערות ומתבייש בזה מותר לו להסירם, שאין לך צער גדול מזה, והא הדין בהשחרת השערות שאף הוא אינו אלא איסור דרבנן, במקום בושת לא גזרו, ויש להתיר. אולם למעשה כתב במנחת אלעזר שלא בא לחלוק כל גדולי האחרונים ובפרט על הדברי חיים שהורו לאיסור, ובא לעורר רק בעיקר ההלכה להתיירא. ובשר"ח (כללים מערכת הלמד"ד כלל קטז) הביא שם בשם ספר מאורי אור (י"ד סי' קפב) שכתב גם כן כעין דברים אלו שבמקום צער וביוש מותר להשחיר את שערותיו, כגון באיש צעיר לימים שנתלבן חצי זקנו.

אמנם בשו"ת מהר"י אשכנזי (להגאון מולאטשוב, י"ד סי' יט) ג"כ דן בענין זה, וכתב שיש מקום לאסור לצבועו לשחור, ורק במקום מיאוס יש להתיר, אבל בזה שהלבין חצי זקנו אין זה דבר מיאוס, אלא דבר תימא ופלא, ובעבור זה לא יתרחקו בני אדם מעליו. והעלה שאסור לצבוע את שערותיו מלבנות לשחורות, ויש להתיר רק לצבוע השערות השחורות ללבן ויהיה מלא זקנה עד שיבה, ובזה ינצל מכל בושה וכלימה. וכן כתב בשו"ת דברי חיים (ח"ב י"ד סי' סב) שנשאל שם ג"כ כעין זה בענין השחרת שערות לבנות, ובתחילה הביא את דברי התוס' בשבת (ג.) והרשב"א בתשובה הנ"ל שמבואר מדבריהם שבמקום צער לא גזרו, אולם דחה היתר זה כיון שנקט שהעיקר כדעת הרמב"ם והטור שאיסור הצביעה הוא מדאורייתא, ואין חכמה ואין תבונה נגד ה' באיסור דאורייתא אף במקום צער. [וע"ע דרכי תשובה (י"ד סי' קפב סק"ז), ועיי' שו"ת אבני צדק (י"ד סי' עב) שהתיר איסור לא ילבש במקום צער, וע"ע שו"ת שבט הלוי (ח"ו סי' קיח ס"ב)].

אמרות קודש מגדולי ישראל

לפי סדר הדף היומי

שום תשים עליך מלך כל משימות שאתה משים אל יהו אלא מקרב אחיך

(יבמות מה:)

ולכן נצטווה המלך ספר תורה יותר על שיש לו, לפי שהחיוב עליו כפלים משאר העם. ומטעם זה הוזהר על ריבוי הכסף והזהב והנשים, שהם מורים על ריבוי התאוות. וגם על ריבוי הסוסים, כדי שיהיה דבק בהשיי וישים בטחונו בו, כי אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלהינו נזכיר. והנה דרשו רבותינו (יבמות מה:), שום תשים, כל משימות שאתה משים בו. כן אני אומר גם כן לתוכחת מוסר, כל מי שיש לו איזה התמנות על ישראל, צריך לזוהר בתוספות קדושה וטהרה.

(שני לוחות הברית, שופטים דרך חיים תוכחות מוסר)

הוי יודע שהעולם הבא אינו עשוי אלא לצדיקים וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענות

(יבמות מז:)

ומעתה יש לשאול, למה אינם יכולים בזמן הזה לקבל רוב טובה, מה הוא המונע. אבל הפירוש, שאם היו ישראל מקבלים רוב טובה בעולם הזה, היה מדרגת ישראל מדרגת הגשמית. אבל אין הדבר כך, כי ישראל הם דביקים במעלה אלקית הבלתי גשמית, ולפי זה אינם יכולים לקבל רוב טובה בעולם הזה הגשמי. וכן אינם יכולים לקבל רוב פורעניות בשביל המדרגה האלקית, אשר לא יעזוב אותם לגמרי שיהיו נדחים ונעזבים, באשר הם מוכנים אל עולם הבא, ובעולם הזה צריך האדם לתקן עצמו אל עולם הבא (אבות פ"ד מ"ז), ולכך הם צריכים להיות מקוימים בעולם הזה.

(נצח ישראל, פרק טו)

בריחה ממקום סכנה כשאינו בטוח שינצל

בשו"ת משנה הלכות (ח"י"ב סי' תסח) נשאל אם יש חיוב לברוח ממקום סכנה באופן כשאינו ודאי שכשיברח ינצל, דאולי נימא דכיון שאינו בודאי שינצל שב ואל תעשה עדיף. והוכיח שאין לומר דשב ואל תעשה עדיף אלא יש עליו לברוח, ממה שמצאנו באליהו שבשעה שרצתה איזבל להרוג אותו (מלכים א' יט) וביקש על עצמו למות באמרו לא טוב אנכי מאבותי, ואיני ראוי לזכות, השיב לו הקב"ה שיברח וימלט, שגם בזה שאתה לא רוצה לברוח לא טוב אתה מאבותיך, דהיינו שגם אבותיך ברחו, יעקב ברח מעשו שביקש להרגו ונמלט, משה שברח מפרעה שביקש להרגו דוד ברח משאול שביקש להרגו ללמדך כל מי שבורח נמלט, עמד אליהו וברח עד הר האלו' חורב, וכמבואר באשכול (סוף הלכות מילה). ומבואר שיש לברוח ממקום סכנה הגם שאינו בטוח שינצל. ובגמרא (בי"ק ס:) מבואר שאפילו לצורך פרנסה מותר ליכנס בספק סכנה, שאמרו שם ת"ר רעב בעיר פזר רגלך שנאמר ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה, וכי תימא היכא דאיכא ספק פקוח נפש לא ת"ש לכו ונפלה על מחנה ארם אם יחיונו נחיה, ע"ש.

וכן הוכיח ממה שמבואר בסוגייתנו בישעיה הנביא שמחמת סכנה שרצה מנשה להרגו רצה למלט עצמו ולהתחבא באילן על ידי שם, והגם שבסוף נהרג, ומבואר שצריך אדם לעשות פעולות להציל עצמו. ובמג"א (סי' קנו סק"ב) מבואר שמותר לברוח ממקום סכנה אף שיגרום צער לאחרים.

ומצינו עוד בשו"ת מהרי"ל (סי' מא) שדן אם נכון לברוח ממקום מגוריו בעת הסכנה, ואם יש לומר שמי שנגזר עליו למות ימות גם כשיברח ומי שלא נגזר עליו למות יחיה גם אם לא יברח, והוכיח מגמ' חגיגה (ד:) שפעמים שמלאך המוות טועה ויש נספה בלא משפט, וכן דרשו בב"ק (ס.) שכיון שניתן רשות למשחית בו, ואם כן יש לברוח כדי שלא להיות במקום שניתנה רשות למשחית להשחית. והביא כן מספר חסידים שיסד הרוקח שטוב לברוח כיון שפעמים שהגזירה אינה על האדם אלא שנגזר על עיר אחת או מדינה אחת, ואם יצא ממדינה זו ינצל, וזכר לדבר שנאמר (עיי' ירמיה כא ט ושם לב ב) היוצא מן העיר והיתה לו נפשו לשלל, וכתוב (עמוס ד ז) ועל עיר אחת לא אמטיר וגו'. וכתב שכן ראה גדולים שעזבו מקומם למקום אחר בעת הסכנה (והביא דבריו הד"מ יו"ד סי' שעד, והיש"ש ב"ק פ"ו סי' כו).

ובשו"ת הרשב"ש (סי' קצה) נשאל גם כן אם יש לאדם לברוח מן הסכנה כגון שיש מגפה בעיר ר"ל, שהרי לכאורה ממה נפשך היא לא תועיל לו כלום כי אם נגזר עליו בראש השנה לחיות לא תזיק לו המגפה, ואם נגזר עליו למות לא תועיל לו הבריחה. והשיב הרשב"ש באריכות לבאר שכמה מידות יש בדבר. ופעמים שאף מי ששנות חייו הם קצובים לו לחיות עוד הרבה שנים, וגם לא נגזר עליו באופן מוחלט בראש השנה שיקצרו

המשך מעמוד קודם

משנות חייו, מכל מקום יתכן שימות בלא עתו במיתת מגפה ובמיתת מלחמה ודומיהם או מיתה טבעית על ידי רוע ההתנהגות וחוסר השמירה מפני הסכנות. ומיתה זו אינה נזרת על האדם אלא אפשרית היא, ולכן תלויה בו ובהתרחקותו מפני הסכנה. ולכן כשיש דבר בעיר צריך אדם לברוח כדי שלא ימות מצד המידה הזו. וכן נפסק ברמ"א (יו"ד סי' קטז ס"ה) שיש לברוח מעיר שנתפשט בה דבר. ובספר זכרון יעקב יוסף (מערכת ח עמ' נא) תמה על אודות מכת האבעבועות המתפשטת בקטנים ב"מ, למה אין נוהרים להבריא את התינוקות מהעיר בתחילת הדבר, ובודאי עתידים האבות ליתן את הדין על מיתת יונקי שדים שלא חטאו אם יכולים הם לברוח.

ומכל מקום כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' רנא) שאף שחיוב על כל אדם לברוח מהעיר בשעת הדבר, אסור לרופאים שיכולים להועיל לחולים לברוח מהעיר ולהסתלק מתפקידם, אלא ישמרו את עצמם ככל האפשר שלא להתדבק בתקנת הרפואה בעתים הללו, והביא ראיה מתקנת הגרעק"א בשעת מגיפת הכולירע בעיר פוזן שכתב שהאנשים שיכולים לשמש החולים האלה יהיו באופן קבוע בחדר הלאצארעט (בית מרפא), וכתב שם שהוא שכר האנשים האלה, וכן כתב שיקראו מיד לרופא (נדפס באגרות סופרים מכתב ל), ואין משמע שמדבר דוקא מאנשים אשר לא מבני ישראל המה. וע"ע בפניני הלכה (ר"ה טז:).

”מתיבתא הוא הראש ישיבה של דורנו”

בביקור מרגש במיוחד שערכו השבוע ראשי מכון ”עוז והדר“, הרבנים הגאונים הרב מנחם שטיינברג שליט”א הרב אריה רוטנברג שליט”א והרב מרדכי ליברמן שליט”א במעונו של מרן פוסק הדור הגרי”ש אלישיב שליט”א, קיבל מרן שליט”א את הרבנים בחמימות מיוחדת. מרן שליט”א התבטא באזניהם כי ”מתיבתא הוא הראש ישיבה של דורנו“. כמו בביקורים קודמים, בהם שיבחה מרן שליט”א את התלמוד בבלי המפואר והשלם ”עוז והדר“, אשר לא סר משולחנו, וכן תלמוד בבלי המבואר מתיבתא, אשר מרן שליט”א מקבל לידו כל כרך שיוצא לאור, גם הפעם שיבחה מרן שליט”א את עבודת הקודש הנעשית במכון, והתפעל מההיקף העצום שמכילה הגמרא החדשה.

ממראות
השבוע

בידך הדבר!

במסגרת לימוד "עמוד היומי"
במשנה ברורה תוכל להקיף
את כל ענייני תפילין והלכות סת"ם

הצטרף

לאלפי המנויים על סדרת
"משנה ברורה המבואר" (22 כרכים)

במחיר מיוחד

של **12 דולר לחודש***

*פורמט הגדול: 36X חודשים בלבד

*פורמט פנינים: 24X חודשים בלבד

הופיע

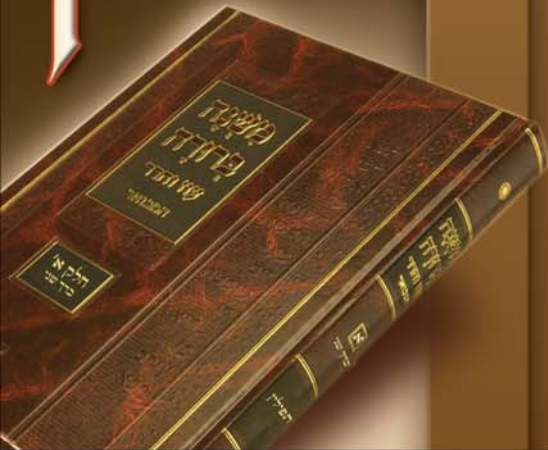
הכרך השני של חלק א'

(כרך 12 מהסדרה)

הלכות תפילין וסת"ם

בליווי עשרות תמונות מיוחדות להמחשת ההלכות
ובצירוף קיצור דיני סת"ם ושרטוטי האותיות

ומשפיע
מצות
תפילין

תורה מפארה בכלי מפואר

מוקד מגויים: 1800-22-55-66

